

EXPUNERE DE MOTIVE

Nivelul calitativ al cercetării românești în domeniul fizicii nucleare și în particular al fizicii particulelor elementare a permis accesul acestora la laboratoare de înalt nivel tehnologic cu vocație europeană și internațională. Printre acestea se află și Centrul European pentru Cercetări Nucleare - CERN - cu sediul la Geneva, Elveția. Participarea românească la CERN, începută în 1989, a venit în sprijinul programelor naționale în fizică, energetică nucleară, microtehnologii și informatică oferind fizicienilor, inginerilor și tehnicienilor participanți posibilitatea realizării experimentale a tematicii proprii de cercetare pe instalații de mare anvergură, construite prin contribuție internațională și a formării de personal în domeniu.

Accesul la instalații este posibil prin plata unor costuri de participare pe experiment și prin co-finanțarea construcțiilor necesare realizării proiectului. Actualmente cercetarea românească este prezentă la următoarele experimente ale CERN: ATLAS, ALICE, LHC-b, NA50, COMPASS și DIRAC. Sunt implicați aproximativ 50 de specialiști din cadrul institutelor naționale de cercetare-dezvoltare și universități.

Participarea la experimente are loc în baza unor documente numite Memorandum-uri de Înțelegere (MoU) în care se stabilesc obligațiile administrative și financiare ale participării la experiment și se menționează agenția finanțatoare. Acestea au fost semnate de Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică și Inginerie Nucleară – « Horia Hulubei » (IFIN-HH), București-Măgurele sau de Institutul de Fizică Atomică (IFA), București-Măgurele – ambele în coordonarea și, respectiv, în subordinea Ministerului Educației și Cercetării.

Conducătorii de experimente români și resursele umane de specialitate angrenate aparțin preponderent institutelor platformei de fizică București-Măgurele, iar fondurile de cercetare propriu-zise au fost prevăzute în cadrul programului ORIZONT 2000.

În ciuda faptului că cercetarea românească a obținut rezultate deosebite care au condus la publicarea de articole în reviste de prestigiu internațional, la realizarea de doctorate, la câștigarea unor contracte comerciale și în general la crearea unei imagini pozitive privind nivelul calitativ al științei și ingineriei românești pe plan european, din 1998, datorită scăderii drastice a fondurilor alocate cercetării, IFIN-HH nu a mai avut posibilitatea realizării, cu regularitate și integral, a plăților pentru costurile de participare la experimentele mai sus menționate.

România, fiind practic singura țară din Europa Centrală și de Est care nu este membră CERN (sunt deja state membre: Cehia, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria și Bulgaria), trebuie să demonstreze interesul său politic și capacitatea sa științifică, educațională, industrială și economică pentru a deveni țară membră CERN. Acest statut ar permite țării noastre să se integreze și la acest capitol în spațiul european al cercetării și să beneficieze nu numai de programele științifice ale CERN dar și de programele educaționale. În plus industria ar putea participa la programele de licitație privind contractarea de servicii pentru construcția de noi experimente câștigând astfel prestigiu pe plan european și internațional – având în vedere cunoscutele exigențe ale CERN privind nivelul calitativ deosebit de riguros al realizării infrastructurii experimentelor.

Prin Memorandumul Ministerului Cercetării și Tehnologiei nr. 1836 din 31 iulie 1998, Guvernul României a aprobat inițierea demersurilor pe lângă CERN ca România să devină țară membră. O delegație de experți evaluatori CERN a realizat, în noiembrie 1998, o vizită de lucru pentru a determina dacă România se află în poziția de a iniția procesul de aderare. Vizita a abordat aspectele politice, științifice, educaționale și industriale. Urmare a unui raport favorabil Consiliul CERN, format din reprezentanți ai statelor membre, a decis în unanimitate inițierea dialogului cu România în vederea aderării acesteia la Statutul CERN.

Prin Memorandumul Agenției Naționale pentru Știință, Tehnologie și Inovare nr. 3343 din 22 noiembrie 1999, Guvernul României aprobă negocierea Protocolului de aderare la CERN și semnarea Statutului CERN, în vederea aderării.

Dificultățile de ordin financiar apărute în achitarea plăților pentru costurile de participare românești la experimente au determinat Consiliul CERN să privească cu neîncredere capacitatea României de a deveni stat membru, motiv pentru care acest proces a fost amânat.

Actualmente, politica românească de integrare în structurile europene în toate domeniile și în special în cele de elită, precum domeniul cercetării științifice și al dezvoltării tehnologice, a condus la realizarea unei vizite cu mesaj politic, la sediul CERN, a ministrului afacerilor externe român, la 30 martie 2001, prin care s-a susținut în continuare voința României de a deveni stat membru.

Mesajul CERN a fost pozitiv apreciindu-se în mod deosebit activitatea fizicienilor, inginerilor și tehnicienilor români care participă la experimentele CERN, precum și calitatea ireproșabilă a subansamblelor produse în România în baza contractelor comerciale (detectori de particule pentru acceleratorul de particule LHC produși de Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Microtehnologii (IMT), București și grinzi suport pentru experimentul ATLAS produse de Societatea

Comercială « Fortpres » Cluj-Napoca). Cu toate acestea, s-a menționat imaginea negativă datorată nerespectării prevederilor financiare din MoU.

Drept urmare, în momentul actual orice efort al României pentru a deveni stat membru CERN se lovește de faptul că participarea românească are restanțe financiare la plățile legate de experimentele menționate. În plus, datorită faptului că, începând cu anul 2002, CERN va adopta o nouă strategie de accesare la poziția de stat membru - se prevede semnarea unui Acord de preaderare cu statul candidat pentru o perioadă de maxim 5 ani și cu plata cotizației în mod gradual, începând de la minim 25% din valoarea totală - Directorul de cercetare al CERN a transmis la începutul lunii iunie 2001 o scrisoare prin care invită statele membre și ne-membre care participă la experimentele CERN să se prezinte la sediul acestuia în zilele de 24 și 26 septembrie 2001 pentru a clarifica situația financiară a fiecărei participări. Concluziile întâlnirilor vor sta la baza întocmirii unui MoU privind susținerea operațională și financiară a experimentelor, care ar urma să fie semnat în octombrie a.c. cu ocazia Reuniunii Comitetului Financiar. Neoficial s-a transmis mesajul că în cazul neachitării datoriilor restante până la această dată, România ar urma să fie exclusă din experimente, deci să nu se mai permită accesul la instalații a specialiștilor români.

Având în vedere demersurile multiple care s-au făcut pe plan politic pentru ca România să devină stat membru CERN, rezultatele obținute pe plan științific și industrial care arată că România poate să aspire la acest deziderat, interesul României de a se integra în structuri europene de elită pentru a accede la statutul de țară membră a Uniunii Europene și situația care s-a creat în care datoriile către CERN numai pot fi amânate, obiectul prezentului proiect de lege devine de importanță națională.

Drept urmare, se solicită aprobarea ca Ministerul Educației și Cercetării să achite restanțele la plăți ale IFIN-HH pentru costurile de participare la experimentele CERN, pe perioada 1998-2001, în valoare de 185.600 franci elvețieni și 163.131 dolari SUA, din bugetul său, de la Titlul "Transferuri" - Articolul 40.11 "Contribuții și cotizații la organisme internaționale". Plata restanțelor se va realiza în conformitate cu documentele financiare corespunzătoare.

Față de cele prezentate mai sus, a fost întocmit proiectul de lege alăturat, pe care îl supunem Parlamentului spre adoptare, cu procedura de urgență prevăzută de art.74 alin.(3) din Constituția României.

PRIM-MINISTRU

Adrian Nastase

